

Het jubileumjaar van de geletterde collega

Aan den lezer!

Met deze aanhef begint het eerste nummer van het Tijdschrift voor Tandheelkunde – orgaan der Nederlandsche Tandmeesters-Vereeniging – dat in 1894 verscheen. Dat mocht na 10 maart zijn geweest, want zowel het ‘Uittreksel der Notulen van de vergadering der N.T.V. van 26 Februari 1894’ – waarin het besluit ‘betreffende de oprichting van een verenigingsorgaan’ vermeld wordt – als dat van de vergadering der N.T.V. van 10 maart, zijn erin opgenomen. Daarna vallen jaargang en kalenderjaar samen en zo heeft de januari-aflevering 1993 de 100ste jaargang ingeluid. Maar in herinnering aan de eerste verschijningsdatum draagt deze maart-aflevering het karakter van een jubileumnummer. Een jaargangswisseling van 99 naar 100 spreekt immers tot de verbeelding, niet in de laatste plaats omdat er mondiaal slechts vier andere tandheelkundige tijdschriften bestaan die deze mijlpaal al eerder passeerden. En dat is geen chauvinisme, maar gepaste trots!

Zo werd een commissie in het leven geroepen die aan deze gebeurtenis vorm zou moeten geven, echter zonder in herhalingen te vervallen. ‘De ontwikkelingsgang der tandheelkunst in ons land’, in het tijdperk der tandmeesters, en de 75-jarige historie van het Tijdschrift waren immers al uitvoerig aan de orde geweest in het ‘antieke’ nummer dat in maart 1969 is verschenen. Niettemin is de verleiding groot geweest om het wetenschappelijke karakter van het Tijdschrift – waarvan het omslag al vrij spoedig met de uil als zinnebeeld werd opgesierd – te negeren en stil te staan bij het pragmatisme van de professie en bij het intermenselijke verkeer tussen de beroepsgenoten, tegen de achtergrond van de maatschappelijke verhoudingen in de eerste helft van deze eeuw. Want in die beginperiode is het Tijdschrift, als het ware, een vertrouwde collega die zich nu eens ergens over verbaast (‘Hoe zelden terpen-tijnolie genoemd en gebruikt wordt als bloedstelpend middel’), vrijwel altijd hartelijk is (‘Ik wensch den schrijver geluk met zijn arbeid’) en dan weer nauwkeurig verslag doet van zijn bezoek aan een Wereldcongres (‘...vond men rust bij een intiem diner’). In ieder geval is het Tijdschrift de geletterde collega die met kennis van zaken, ook van over de grenzen, zijn beroepsgeenoot uit het isolement van de spreekkamer verlost.

Toch heeft het Tijdschrift ook kritieke tijden gekend en daarvan getuigt een bijdrage uit maart 1920 – dus precies 27 jaar nadat de eerste aflevering is verschenen – waarin onder de kop ‘Pro domo’ de toenmalige hoofdredacteur schrijft:

‘Sommige geachte collega’s, die ten deele wèl, ten deele niet geregeld mede pogen het Tijdschrift te vullen en aldus, hetzij door de eene, hetzij door de andere literaire levenshouding, der redactie haar ambtelijk leven verzoeten, hebben geklaagd over inhoud, peil en toon van hun zoo daadwerkelijk of ook platonisch geliefd orgaan. Wij danken hen allen zeer!’ (Tijdschr Tandheelkd 1920; XXVII: 145)

Laten wij dankbaar zijn dat de Redactie de pen er niet aanstonds bij heeft neergelegd. Want bij het doorbladeren van de voorbije jaargangen blijkt overduidelijk dat velen voor hun manuscripten de brievenbus van de Redactie hebben weten te vinden en dat in het verleden nooit tevergeefs een beroep kon worden gedaan op enthousiaste collega’s. En ook dit jubileumnummer is tot stand gekomen dank zij de vriendschappelijke medewerking van velen die het Tijdschrift een warm hart toedragen.

Dan is nu het moment om toe te lichten voor welke opzet de commissie heeft gekozen. Zij heeft zich gerealiseerd dat de jaargangen van het Tijdschrift een schat aan informatie bevatten die inzicht geeft in de samenhang tussen de kennis van vroeger en de wetenschap van nu. Dat geldt uiteraard voor alle onderdelen

waaruit de tandheelkunde is samengesteld en die al in het eerste register als ‘rubricen’ zijn terug te vinden. Toch moest een keuze worden gemaakt en het lag voor de hand de drie verrichtingen waarmee de praktizerende tandmeester zich bezig hield – de conserverende tandheelkunde, de extractie en de tandprothese – als uitgangspunt te nemen.

Uit deze trias heeft zich in de loop der jaren een aantal nieuwe, zelfstandige vakgebieden ontwikkeld en de geschiedenis die de belangrijkste daarvan hebben doorgemaakt, vormt onder meer de inhoud van deze speciale aflevering.

De commissie prijst zich gelukkig dat zij deskundige auteurs aanstonds voor haar plannen heeft weten te winnen. Wat zij als essentieel hebben gezien voor de ontwikkeling van ‘hun’ vakgebied, zoals dat in (oorspronkelijke) bijdragen in het Tijdschrift aan het licht is gekomen, hebben zij – ieder op eigen wijze – onder woorden gebracht en hier en daar verlucht met een karakteristieke afbeelding. En dat alles in de wetenschap dat de beschrijving van verleden en heden een basis vormen voor toekomstige ontwikkelingen. Het werk van de commissie is daarbij eerder komma verplaatsend (zeg maar: dirigerend) geweest, dan creatief. Wel tekent zij voor de Bladvullingen die hier en daar het ‘overgeschooten wit’ maskeren.

Zo de commissie wil trachten de betekenis van het Tijdschrift samen te vatten, dan heeft het, naar haar mening, bijgedragen aan de intellectualisering van de beroepsgroep. Die functie is het Tijdschrift weliswaar pas 17 jaar na 1877, toen een aan de universiteit gelieerde opleiding was gecreëerd, gaan vervullen, maar van die taak heeft het zich, na de academisering van het tandheelkundig onderwijs in 1947, in toenemende mate gekweten.

Een inleiding als deze vraagt onvermijdelijk om een blik in de tijd die nog komen moet, in de toekomst van het *Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde*. Juist in het ‘Verenigd Europa’ wordt gevreesd voor de teloorgang van het Nederlands. Deze angst is mede gevoed door een uitspraak, ultimo 1989, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen ‘dat hij wel voelde voor meer colleges in het Engels’ en die tot veel misverstanden aanleiding heeft gegeven. Zo hebben mediareacties en vragen in de Tweede Kamer er tenslotte toe geleid dat de minister besluit een commissie in te stellen. Haar rapport heeft tot gevolg gehad dat in de wet Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) het Nederlands is voorgeschreven als voertaal in het hoger onderwijs. Er is dus geen sprake van dat onze moedertaal geofferd zal worden op het altaar van Brussel! Maar zoveel is echter wel zeker dat het aantal ‘leenwoorden’ uit het Engels zal toenemen en dat het niet bij lenen zal blijven, maar dat die Engelse woorden ingeburgerd zullen raken, zoals dat met de Franse in de vorige eeuw is gebeurd. Er is echter geen reden voor ongerustheid: de ‘wordprocessor’ is definitief verdreven door de ‘tekstverwerker’ en de computer heeft gewoon een toetsenbord, terwijl het woord ‘keyboard’ alleen voor muziekinstrumenten gebruikt wordt. Dit alles neemt niet weg dat natuurlijk wel steeds gewaakt moet worden voor het gebruik van anglicismen. Ten slotte kan de aankondiging door de spellingscommissie van de Nederlandse Taalunie dat er een nieuwe ‘Woordenlijst van de Nederlandse taal’ (het befaamde ‘Groene Boekje’) op komst is, iedere ongerustheid wegnemen. Bovendien gaan de gedachten uit – en dat moet toekomstige auteurs als muziek in de oren klinken – naar een computerprogramma dat tijdens het typen (of daarna) de spelling controleert en naar een programma dat automatisch de oude spelling in de nieuwe vertaalt.

Ook de vraag of gedrukte vakliteratuur nog wel een toekomst

heeft, blijft bij herhaling gesteld worden. Natuurlijk zullen systemen, waarbij wetenschappelijke artikelen in computers worden opgeslagen en ieder moment via computerverbindingen op terminals kunnen worden gelezen zich verder ontwikkelen. Maar of deze geavanceerde elektronische middelen in de toekomst een werkelijke bedreiging zullen vormen voor het voortbestaan van wetenschappelijke tijdschriften, zal afhangen van het antwoord op de vraag in hoever de algemeen-practicus bereid gevonden wordt – na een werkdag in de behandelkamer – nog eens plaats te nemen op de bureaustoel bij het computerscherm. Velen zullen – het is al

eerder door deskundigen geponceerd – de comfortabele leunstoel blijven prefereren om in eigen tempo op een rustige plaats kennis te nemen van feiten en zaken, die echter wel in optimaal leesbare vorm zullen moeten worden aangeboden.

Indien de Redactie aan deze voorwaarde zal blijven voldoen, zal het Tijdschrift – de geletterde collega, om nog eenmaal deze metafoor te gebruiken – de vertrouwde bron blijven waaruit de vraag naar informatie kan worden gevoed.

B.Z. Deenik